

Postanowienie z dnia 19 listopada 2001 r.

III SW 78/01

Zamieszczenie w zgłoszeniu listy okręgowej i w obwieszczeniu o zarejestrowaniu tej listy informacji, że kandydat na posła jest bezrobotny narusza art. 144 ust. 1 i art. 152 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 46, poz. 499 ze zm.).

Przewodniczący SSN Jadwiga Skibińska-Adamowicz (sprawozdawca), Sędziowie SN: Krystyna Bednarczyk, Roman Kuczyński.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 19 listopada 2001 r. sprawy z protestu wyborczego Elżbiety G.-K.

p o s t a n o w i ł:

1. wyrazić opinię, że zarzut protestu, według którego doszło do naruszenia przepisów ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 46, poz. 499 ze zm.) przy sporządzeniu przez Komitet Wyborczy Ligi Polskich Rodzin listy okręgowej kandydatów do Sejmu, a także przy sporządzeniu przez Okręgową Komisję Wyborczą w P. obwieszczenia o zarejestrowaniu listy wyborczej Nr 10 zgłoszonej przez Komitet Wyborczy Ligi Polskich Rodzin – jest zasadny, lecz wymienione naruszenia nie miały wpływu na wynik wyborów w okręgu,

2. wyrazić opinię, że zarzut protestu, według którego doszło do popełnienia przez Przemysława P. i Macieja G. – kandydatów na posłów z listy nr 10 Komitetu Wyborczego Ligi Polskich Rodzin przestępstwa przeciwko wyborom, jest bezzasadny.

U z a s a d n i e n i e

W dniu 8 października 2001 r. Elżbieta G.-K. nadała w polskim urzędzie pocztowym P. protest wyborczy, w którym zarzuciła szefowi sztabu wyborczego Ligi Polskich Rodzin w P. Przemysławowi P. oraz kandydatowi na posła z listy Nr 10 Maciejowi G. popełnienie przestępstwa z art. 248 pkt 2 KK oraz wykroczenia przeciwko art. 144 ust. 1 Ordynacji wyborczej, co spowodowało wydatne zmniejszenie jej szans wyborczych, a zwiększenie szans Macieja G.

Wnosząca protest wskazała, iż Przemysław P. jako szef sztabu ustalał treść okręgowej listy wyborczej sporządzonej na podstawie ankiet kandydatów, a następnie uczestniczył w rejestracji listy z pełnomocnikiem wyborczym Wojciechem W. Na kopii „Zgłoszenie Okręgowej Listy Wyborczej” przekazanej kandydatom dnia 13 sierpnia 2001 r. składająca protest figuruje jako „bezrobotna”, choć nią nigdy była. Ponadto na zgłoszeniu nie było informacji dotyczącej zawodu i wykształcenia kandydatów, które są ważną przesłanką dla wyborców. Uchybienie to w istotny sposób uszczupliło jej szansę na pozyskanie głosów. Mimo wielokrotnych protestów, treść listy nie została zmieniona. Jako dowód wnosząca przytoczyła liczne rozmowy telefoniczne z szefem sztabu wyborczego LPR w W. (co dokumentuje biling).

Wnosząca protest wskazała też na dalsze fałszerstwa korzystne dla Macieja G., polegające na usunięciu tytułów naukowych pozostałych kandydatów, o czym świadczy wynik porównania Okręgowej Listy Wyborczej nr 1 z Okręgową Listą Wyborczą nr 2 (chodzi prawdopodobnie o listę Nr 10 i listę Nr 12 dołączone w kserokopiiach do protestu). Fałszerstwo to w wydatny sposób przyczyniło się do zdobycia nieuzasadnionego zwycięstwa przez Macieja G., zaś szansę wnoszącej protest – w jej przekonaniu – wydatnie zmniejszyło.

W piśmie z dnia 22 października 2001 r. Państwowa Komisja Wyborcza zajęła stanowisko w sprawie protestu. Stwierdziła, iż uprawnionym do złożenia wniosku do Okręgowej Komisji Wyborczej w P. o usunięcie błędu był zgłaszający listę oraz w trybie skargi mogła taki wniosek zgłosić w odpowiednim czasie sama zainteresowana kandydatka. Ponadto skargę w tej sprawie można było również zgłosić do Państwowej Komisji Wyborczej, która w trybie nadzoru nakazałaby usunięcie błędu. Skarga taka jednak nie wpłynęła. Państwowa Komisja Wyborcza stanęła na stanowisku, że w zgłoszeniu, a następnie w protokole rejestracji listy okręgowej oraz w obwieszczeniu Okręgowej Komisji Wyborczej istotnie znalazł się błąd, polegający na podaniu przy nazwisku kandydatki jako jej zawodu: „bezrobotna” (nie ma bowiem takiego zawodu). Brak jest natomiast podstaw do stwierdzenia, czy błąd ten miał pozytywny czy

negatywny wpływ na wynik głosowania na kandydatów z tej listy, a w szczególności na liczbę głosów uzyskanych przez Elżbietę G.-K.

Uczestnik postępowania Przewodniczący Okręgowej Komisji Wyborczej w P. w piśmie z dnia 22 października 2001 r. przyznał, że określenie „bezrobotna” nie powinno być uznane za jej zawód, co stanowi naruszenie wymagań określonych w art. 144 ust. 1 Ordynacji wyborczej. Jednak naruszenie to – w związku z art. 147 ust. 1 Ordynacji wyborczej – mogło być usunięte do dnia 13 września br., tj. do chwili podania do publicznej wiadomości w drodze obwieszczeń danych o zarejestrowanych listach okręgowych, poprzez złożenie wniosku o sprostowanie uchwały Okręgowej Komisji Wyborczej w tej części przez osobę upoważnioną do zgłoszenia listy, stosownie do art. 152 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej. Wniosek taki mogła złożyć także autorka protestu. Spowodowałoby to skierowanie go do właściwego trybu postępowania, mianowicie o sprostowanie uchwały o zarejestrowaniu listy okręgowej. Wniosek taki nie wpłynął jednak ani od pełnomocnika Komitetu Wyborczego Ligi Polskich Rodzin, ani od osoby przez niego upoważnionej, ani wreszcie od autorki protestu wyborczego. Okręgowa Komisja Wyborcza zaznaczyła, że zgodnie z art. 156 Ordynacji wyborczej, na kartach do głosowania nie umieszcza się zawodu kandydatów z list okręgowych. Autorka protestu uzyskała w okręgu wyborczym nr 39 łącznie 1905 głosów ważnych, co stawia ją na trzecim miejscu na tej liście pod względem liczby uzyskanych głosów ważnych. Lista Nr 10 (Komitet Wyborczy Ligi Polskich Rodzin) w podziale mandatów w okręgu wyborczym nr 39 uzyskała, stosownie do przepisów art. 165, art. 166, art. 167 ust. 1 Ordynacji wyborczej, jeden mandat, który przypadł Maciejowi Marianowi G. Podsumowując powyższe argumenty Przewodniczący Okręgowej Komisji Wyborczej wniósł o uznanie, że zaistniałe naruszenie Ordynacji wyborczej nie może stanowić podstawy protestu, bowiem wskazany przepis nie dotyczy głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów (art. 78 ust. 1 Ordynacji wyborczej). Gdy zaś chodzi o zarzut popełnienia przestępstwa z art. 248 pkt 2 KK, to w ocenie Okręgowej Komisji Wyborczej nie jest on słuszny. Dla stwierdzenia popełnienia przestępstwa przewidzianego w powyższym przepisie wymagane jest wykazanie umyślnego działania sprawcy. Tymczasem z uzasadnienia protestu wyborczego Elżbiety G.-K. nie daje się wyprowadzić takiego wniosku. Zatem protest ten powinien pozostać bez dalszego biegu ewentualnie należało go uznać za bezzasadny.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W myśl art. 78 ust. 1 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. Nr 46, poz. 499 ze zm.), wyborca (i inne podmioty wymienione w ustawie) jest uprawniony do wniesienia protestu przeciwko ważności wyborów w okręgu lub wyborowi posła lub senatora z powodu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom lub naruszenia przepisów tej Ordynacji dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów. Jak z powyższego przepisu wynika, granice przedmiotowe protestu zostały określone ustawowo i ograniczone do przestępstwa przeciwko wyborom oraz do naruszenia przepisów Ordynacji wyborczej w zakresie głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów. Ocena protestu wniesionego przez Elżbietę G.-K. upoważnia do wniosku, że oprócz zarzutu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom zgłosiła ona zarzut naruszenia przepisów dotyczących ustalenia wyników wyborów w okręgu wyborczym nr 39 w P., gdyż – jej zdaniem – wskutek nieprawidłowości w zgłoszeniu kandydatów do Sejmu przez Komitet Wyborczy Ligi Polskich Rodzin doszło do zmniejszenia jej szans na uzyskanie większej liczby głosów i tym samym do zdobycia jedynego miejsca przez innego kandydata – Macieja Mariana G.

1. Stosownie do art. 136 ust. 1 Ordynacji wyborczej, w celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu tworzy się wielomandatowe okręgi wyborcze. W każdym okręgu wyborczym komitet wyborczy może zgłosić jedną okręgową listę kandydatów na posłów. Do zadań komitetów wyborczych działających w imieniu partii politycznych i wyborców należy wykonywanie czynności wyborczych, w tym zwłaszcza zgłaszanie kandydatów na posłów i prowadzenie kampanii wyborczej na ich rzecz (art. 95 Ordynacji wyborczej). Z art. 144 ust. 1 Ordynacji wyborczej wynika, że zgłoszenie listy okręgowej powinno zawierać nazwisko, imię (imiona), zawód i miejsce zamieszkania każdego z kandydatów, a ponadto do zgłoszenia powinna być dołączona między innymi pisemna zgoda kandydata na kandydowanie z danej listy okręgowej, zawierającej imię (imiona), nazwisko i wiek oraz numer ewidencyjny PESEL kandydata, a także wskazanie jego ewentualnej przynależności politycznej. Zgodnie z art. 147 ust. 1 tej Ordynacji, okręgowa komisja wyborcza rejestruje listę okręgową i sporządza protokół rejestracji, a gdy zgłoszenie ma wady inne niż brak wymaganej liczby prawidłowo złożonych podpisów, wzywa osobę zgłaszającą listę do ich usunięcia. Według

art. 152 ust. 1 Ordynacji, po zarejestrowaniu list okręgowych i po nadaniu tym listom numerów wylosowanych przez Państwową Komisję Wyborczą, okręgowa komisja wyborcza sporządza obwieszczenie o zarejestrowanych listach okręgowych, zawierające informacje o ich numerach, nazwach i skrótach nazw komitetów wyborczych oraz „dane o kandydatach zawarte w zgłoszeniach list”, w tym treść oświadczenia dotyczącego pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1994 – 1990 osób pełniących funkcje publiczne. W myśl natomiast art. 152 ust. 2, wymienione obwieszczenie przesyła się dyrektorowi właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego, które to Biuro zapewnia jego druk i rozplakatowanie na obszarze okręgu wyborczego.

Jak z przytoczonych przepisów wynika, w zgłoszeniu kandydatów na posłów dokonanym przez komitet wyborczy powinny być zawarte dane dotyczące jedynie nazwiska, imienia (imion), zawodu i miejsca zamieszkania kandydata (art. 144 § 1 Ordynacji). Te same informacje powinny być zawarte w obwieszczeniu o zarejestrowanych listach okręgowych (art. 152 ust. 1 tej Ordynacji). Natomiast jak wynika z art. 156 Ordynacji, na karcie do głosowania umieszcza się tylko nazwiska i imiona wszystkich kandydatów zarejestrowanych na danej liście. Przedstawiona regulacja wymaga przy tym uzupełnienia przez dodanie, że Ordynacja wyborcza przewiduje specjalny tryb postępowania tylko w razie odmowy zarejestrowania listy zgłaszanych kandydatów przez okręgową komisję wyborczą. Stanowi bowiem, że od postanowienia okręgowej komisji wyborczej o odmowie rejestracji listy okręgowej z powodu wad zgłoszenia, osobie zgłaszającej listę przysługuje prawo odwołania się do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 3 dni od dnia doręczenia (art. 147 ust. 1-3). Również środek odwoławczy w postaci skargi do sądu okręgowego w terminie 3 dni przysługuje osobie zgłaszającej listę okręgową na postanowienie okręgowej komisji wyborczej o odmowie rejestracji listy, co do której komisja ta uznała, że liczba prawidłowo złożonych podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy okręgowej jest mniejsza niż ustawowo wymagana (art. 148 ust. 1 - 3). Skarga do właściwego miejscowo sądu okręgowego przysługuje też osobie zgłaszającej listę na postanowienie okręgowej komisji wyborczej o odmowie zarejestrowania listy, wydane w sytuacji gdy na skutek powstania uzasadnionych wątpliwości co do prawdziwości danych zawartych w wykazie podpisów bądź ich wiarygodności okręgowa komisja wyborcza przeprowadziła postępowanie wyjaśniające i uznała, że zgłoszona lista nie uzyskała poparcia ustawowo wymaganej liczby podpisów wyborców (art. 149 ust. 1-3).

Jednak ze wskazanego unormowania dotyczącego dopuszczalności podważenia postanowienia o odmowie rejestracji listy we wskazanych wypadkach nie wynika, że osoba zgłaszająca listę ma możliwość wniesienia przed dniem głosowania skargi lub odwołania do sądu lub do Państwowej Komisji Wyborczej kwestionujących prawdziwość informacji o kandydatach na posłów (ich danych osobowych), które się znalazły w obwieszczeniu. Możliwości takiej nie miała również autorka protestu, której - co więcej - w świetle Ordynacji wyborczej nie przysługiwały także środki prawne do zakwestionowania informacji osobowych zawartych w zgłoszeniu przez Komitet Wyborczy Ligi Polskich Rodzin okręgowej listy wyborczej z dnia 10 sierpnia 2001 r. W tym stanie rzeczy, skoro art. 81 ust. 2 Ordynacji wyborczej pozwala Sądowi Najwyższemu pozostawić bez dalszego biegu protest dotyczący sprawy, co do której w tej Ordynacji przewiduje możliwość wniesienia przed dniem głosowania skargi lub odwołania do sądu lub do Państwowej Komisji Wyborczej, a taka sytuacja nie wystąpiła w sprawie, protest Elżbiety G.-K. podlegał rozpoznaniu. Jego przedmiot, tj. ważność wyborów w okręgu, mieści się bowiem w granicach określonych w art. 78 ust. 1 Ordynacji wyborczej.

Dokonując oceny zawartego w proteście zarzutu dotyczącego naruszenia przepisów Ordynacji wyborczej w zakresie prawidłowości sporządzenia przez Komitet Wyborczy Ligi Polskich Rodzin listy okręgowej kandydatów do Sejmu oraz zarzutu sporządzenia przez Okręgową Komisję Wyborczą w P. obwieszczenia o zarejestrowaniu tej listy, należy uznać, że są one zasadne. Wbrew bowiem przepisom art. 144 ust. 1 i art. 152 ust. 1 Ordynacji wyborczej, zarówno w zgłoszeniu listy okręgowej, jak i w obwieszczeniu o zarejestrowaniu tej listy została zawarta informacja o wnoszącej protest, która nie powinna mieć miejsca. Mianowicie zamiast zawodu wnoszącej protest, znalazła się informacja: „bezrobotna”. Zdaniem składającej protest, fakt ten obniżył w znaczący sposób jej szanse wyborcze i tym samym miał wpływ na wynik głosowania w okręgu wyborczym 39.

Sąd Najwyższy nie podzielił powyższego zapatrywania. Nie podważając prawdziwości oświadczenia autorki protestu, że od innych osób słyszała o wypowiedziach wyborców w rodzaju: „na bezrobotną nie będę głosować, bo chce pewnie zrobić skok na bank”, nie można pominąć tej ważnej okoliczności, że w Polsce panuje duże bezrobocie, a liczbę bezrobotnych szacuje się na ponad cztery miliony obywateli. Uzasadniony więc wydaje się wniosek, że wśród wyborców były także liczne resztki bezrobotnych, którzy w oddaniu głosów na kandydata będącego osobą bezro-

botną pokładali nadzieję na zmianę swojego losu. Ponadto, jak słusznie zauważył Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej, chociaż w zgłoszeniu kandydatów na posłów przez Komitet Wyborczy Ligi Polskich Rodzin, a także w protokole rejestracji listy okręgowej i w obwieszczeniu Okręgowej Komisji Wyborczej o zarejestrowanych listach okręgowych został popełniony błąd wskutek podania jako zawodu autorki protestu – przypisanego jej i kwestionowanego przez nią jako nieprawdziwy - statusu społecznego: „bezrobotna”, to jednak brak jest podstaw do wniosku, że błąd ten miał pozytywny lub negatywny wpływ na wynik głosowania na kandydatów z tej listy, zwłaszcza na liczbę głosów uzyskaną przez Elżbietę G.-K.

Podsumowując rozważania odnoszące się do zarzutu protestu dotyczącego ważności wyborów w okręgu wyborczym nr 39 w P. listy Nr 10 Komitetu Wyborczego Ligi Polskich Rodzin, Sąd Najwyższy sformułował opinię, że zarzut ten jest zasadny, lecz naruszenie art. 144 ust. 1 i art. 152 ust. 1 Ordynacji wyborczej nie miało wpływu na wynik wyborów w tym okręgu (art. 80 ust. 1 i 2 Ordynacji).

2. Bezzasadny natomiast okazał się zarzut dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom przez kandydatów na posłów z listy Nr 10 Ligi Polskich Rodzin – Przemysława P. i Macieja G., określonego w art. 248 pkt 2 Kodeksu karnego. Przepis ten stanowi, że popełnia przestępstwo przeciwko wyborom ten, kto w związku z wyborami do Sejmu, Senatu, wyborem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborami do samorządu terytorialnego lub referendum używa podstępu celem nieprawidłowego sporządzenia listy wyborczej. Wnosząca protest powinna zatem wykazać, na czym polegała rola obydwu kandydatów na posłów w popełnieniu przestępstwa, które jest przestępstwem umyślnym (użycie podstępu przez sprawcę). Powinna zwłaszcza wyjaśnić i wskazać dowody świadczące o celowym sporządzeniu przez te osoby listy wyborczej zawierającej błędy oraz o tym, że nieprawidłowość polegająca na zamieszczeniu w liście wyborczej i obwieszczeniu zbędnych informacji zmierzała do uzyskania wpływu na wynik wyborów, w tym także na szansę wyborczą Elżbiety G.-K. Dla przyjęcia, że Przemysław P. i Maciej G. popełnili przestępstwo przeciwko wyborom, określone w art. 248 pkt 2 KK, nie wystarcza natomiast sam fakt wystąpienia nierzetelności (skoro wnosząca protest nie była bezrobotna) i nieprawidłowości (skoro pozostawanie bez pracy nie jest zawodem) w sporządzeniu zarejestrowanej przez Okręgową Komisję Wyborczą w P. listy kandydatów na posłów Komitetu Wyborczego Ligi Polskich Rodzin. Trzeba zarazem zaznaczyć, że wymienione nieprawidłowości dotyczyły nie tylko wnoszącej protest, lecz także czterech innych osób

z listy Nr 10, co świadczy o niedostatecznej znajomości przepisów Ordynacji wyborczej dotyczących zgłaszania list kandydatów na posłów ze strony Komitetu Wyborczego Ligi Polskich Rodzin. Z tych przyczyn Sąd Najwyższy uznał, że zarzut dotyczący popełnienia przestępstwa przeciwko wyborom okazał się bezzasadny, wobec czego sformułował w tej części stosowną opinię (art. 80 ust. 1 i 2 Ordynacji wyborczej).

=====